

NATUURHISTORISCH MAANDBLAD

Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg.

Hoofredactie: G. H. Waage, Prof. Pieter Willemsstraat 41, Maastricht, Telefoon 2077. Mederedacteurs: Jos. Cremers, Looiersgracht 5, Maastricht, Tel. 208. Dr. H. Schmitz S. J., Ignatius College, Valkenburg (L.), Telef. 35. R. Geurts, Echt. Penningmeester: ir. P. Marres, Villa „Rozenhof“, St. Pieter-Maastricht, Postgiro 125366 ten name v.h. Nat. hist. Gen., Maastricht. Drukkerij v.h. Cl. Goffin, Nieuwstr. 9, Tel. 45.

Versijnt Vrijdags voor de Maand. Vergad. van het Natuurhistorisch Genootschap (op den eersten Woensdag der maand) en wordt aan alle Leden van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg gratis en franco toegezonden. Prijs voor niet-leden f 6.00 per jaar, afzonderlijke nummers voor niet-leden 50 cent, voor leden 30 cent. Jaarl. contributie der leden f 3.50. Auteursrecht voorbehouden.

INHOUD: Aankondiging Maandelijksche Vergadering op Woensdag 5 Sept. 1934. — Verslag der Maandelijksche Vergadering op Woensdag 1 Augustus. — A. de Wever. *Helleborus viridis* L. — H. Schmitz S. J. Neue *Megaselia*-Arten aus den *Fungivora*- und *Fusca*-Gruppe, nebst einer Neubeschreibung von *M. fusca* Wood nach den Typen. (Schluss). — J. E. van Veen. Die *Cypridae* und *Bairdiidae* der Maastrichter Tuffkreide und des Kunrader Korallenkalkes von Süd-Limburg.

VERKRIJGBAAR:

1e en 2e Aanvulling der

AVIFAUNA

van de Nederlandsche Provincie Limburg, benevens een vergelijking met aangrenzende gebieden door **P. A. HENS**
UITGAVE 1926.

Deze aanvullingen beslaan 48 bladzijden, benevens 4 platen, en kosten slechts **1.50**

Bestellingen worden ingewacht bij de

Uitg. M^{ij}. v/h. CL. GOFFIN
NIEUWSTRAAT 9, TEL. 45, MAASTRICHT.

Men gelieve hiervoor de bestelkaart op de achterzijde van dit omslag uit te knippen en ingevuld te retourneren.

UITGEVERS=MAATSCHIJ v.h. CL. GOFFIN MAASTRICHT


WIJ

vragen beleeft Uwe aandacht voor eenige,
bij bovengenoemde Uitg. Mij. verschenen boeken:

P. A. HENS, Avifauna der Nederl. Provincie Limburg, benevens
eene vergelijking met die der aangrenzende gebieden.

Met 1e en 2e aanvulling Ingen. f 11.00 Geb. f 12.50

Mr. E. FRANQUINET, Maskeraad. Geb. f 2.50

— Vogels vliegen over Limburg. f 0.90

— Boerderij-Typen in Limburg. f 0.65

AD. WELTERS, Gids door de O. L. Vr. Kerk van Maastricht
f 0.50

— Gebedenboekje tot de Sterre der Zee. In linnen bandje f 0.80


In leer met goud op snee f 1.90

JAN STORMEN, Wondere Legende van Sint Servaas. f 0.30

MAX BIBER, Gas, Granaten en Soldaten. Uit den grooten
Wereldoorlog 1914—1918. Ingen. f 2.25

Geb. f 3.00

B. F. PEETERS. Voorschriften van den Hoofdingenieur der
mijnen, met tweede opgave van wijzigingen in de uit-
gave 1930, tevens eerste opgave wijzigingen in de uit-
gave 1932 f 2.55



NATUURHISTORISCH MAANDBLAD

Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg.

Hoofdredactie: G. H. Waage, Prof. Pieter Willemsstraat 41, Maastricht, Telefoon 2077. **Mederedacteurs:** Jos. Cremers, Looiersgracht 5, Maastricht, Tel. 208. Dr. H. Schmitz S. J., Ignatius College, Valkenburg (L.), Telef. 35. R. Geurts, Echt. **Penningmeester:** ir. P. Marres, Villa „Rozenhof“, St. Pieter-Maastricht, Postgiro 125366 ten name v.h. Nat. hist. Gen., Maastricht. **Drukkerij v.h. Cl. Goffin**, Nieuwstr. 9, Tel. 45.

Verschijnt **Vrijdags** voor de Maand. Vergad. van het Natuurhistorisch Genootschap (op den eersten Woensdag der maand) en wordt aan alle Leden van het **Natuurhistorisch Genootschap in Limburg** gratis en franco toegezonden. Prijs voor niet-leden f 6.00 per jaar, afzonderlijke nummers voor niet-leden 50 cent, voor leden 30 cent. Jaarl. contributie der leden f 3.50. Auteursrecht voorbehouden.

INHOUD: Aankondiging Maandelijksche Vergadering op Woensdag 5 Sept. 1934. — Verslag der Maandelijksche Vergadering op Woensdag 1 Augustus. — A. de Wever. *Helleborus viridis* L. — H. Schmitz S. J. Neue *Megaselia*-Arten aus den *Fun-givora*- und *Fusca*-Gruppe, nebst einer Neubeschreibung von *M. fusca* Wood nach den Typen. (Schluss). — J. E. van Veen. Die *Cypridae* und *Bairdiidae* der Maastrichter Tuffkreide und des Kunrader Korallenkalkes von Süd-Limburg.

Maandelijksche Vergadering
op WOENSDAG 5 SEPT. 1934

in het Natuurhistorisch Museum, precies 6 uur.

VERSLAG

DER MAANDELIJSCHE VERGADERING OP 1 AUGUSTUS.

Aanwezig de dames: B. v. Itallie, B. Vankan, Vliexs, Loontjens, Weusten en Kemp-Dassen, benevens de heeren: Jos. Cremers, E. Nyst, H. Versterren, Br. Christophorus, J. Visser, D. v. Schaïck, Bouchoms, A. v. Thiel, H. Jongen, L. Grégoire, J. Rijk, G. A. Graaf Bentinck, W. Prick, M. Kemp, Jos. Beckers, P. Marres, J. Schulte en Fr. v. Rummelen.

Nadat de Voorzitter de vergadering geopend en een speciaal woord van welkom heeft gericht tot den voor ons land zoo verdienstelijken Lepidopteroloog Graaf Bentinck, krijgt Br. Christophorus 't woord ter demonstratie van ettelijke door hem uit de buurt van Maastricht meegebrachte planten: *Lactuca scariola* L. (wilde sla); *Sagittaria sagittifolia* L. (pijlkruid) met afwijkende groeiwijze; *Erigeron canadensis* L. (Kanadeesche fijnstraal); *Lycopus europaeus* L. (Wolfspoot).

De Voorzitter leest 't volgende schrijven voor, door hem ontvangen van ons medelid Pater C. v. d. Lugt, Amsterdam.

„Hetgeen op de vergadering van 4 Juli door den heer Jongen werd medegedeeld omtrent een geval van lang latent leven van zaad van de rupsklaver, is aanleiding u een feit mede te deelen, dat ongeveer 9 jaar geleden door mij gezien werd en dat ook in gelijken zin door mij werd opgevat.

In een pad tusschen de boomen van den boomgaard van het Berchmans-college, in een gedeelte waar de grond zeer vochtig pleegt te zijn, werd een hoeveelheid scherven en puin ingegraven. Met de komst van de lente ontkiemde er ter plaatse van de ingraving een groot aantal exemplaren van *Myosurus minimus* (Muizenstaart). Ofschoon jaarlijks het pad geschoffeld werd, hield de plant enkele jaren stand, vooral naast en aan den rand van het pad; men kreeg den indruk dat de groeiomstandigheden niet gunstig waren en de plant uit zich zelf ook zou verdwenen zijn.

De plantjes ontkiemden slechts op dit gedeelte van het pad, dat was opengelegd. En daar de scherven en het puin uit den afval van het college herkomstig waren, is 't bijna uitgesloten te meenen dat de zaden met de scherven ter plaatse kwamen.

Allerwaarschijnlijkst waren de zaden bij de uitgraving van de aarde naar boven gebracht. Minstens gedurende de laatste 10 jaar, die aan dit verschijnsel voorafgingen, was op deze plaats geen muizenstaart gezien, ofschoon er dikwijls bezoek was van plantenkenner. En wellicht moet de tijdsruimte waarin de zaden in de aarde rustten, nog veel grooter genomen worden”.

Rector H. Jongen laat *Medicago*-soorten (Rupsklaver) uit het herbarium van Dr. de Wever zien, van vindplaatsen uit Z. Limburg, alwaar meestal met granen aangevoerd. Daaronder ook gekweekte vormen. *Medicago ciliaris* draagt den naam van Doornenkroonklaver, wegens de stekels der vruchten. *Medicago arabica* wordt Passieklaver genoemd, wegens de vlekken op de bladeren (*maculata*). Wijl dit volksnamen zijn, worden ze nog al eens verwisseld. Ook de bruinbladige variëteit van *Eriofolium repens* wordt Passieklaver genoemd. Verder vertoont hij *Astragalus glycyphylus* (Hokjespeul) van Duitsch grensgebied (nabij Lemiers). Komt ook op veel plaatsen in den Z.O. hoek van Zuid-

Limburg voor. Is karakteristiek voor het krijtdistrict; *Ballota foetida* (stinkende Ballota) van Duitsch grensgebied en *Leonurus cardiaca* (Hartsge-span) uit Vijlen. Beide zijn met en tusschen brandnetels (de laatste zeldzaam) aan te treffen.

De heer **Bentinck** verzocht den Voorzitter te mogen spreken over een onderwerp, waar reeds eeuwen lang druk over gestreden is en waardoor ooggetuigen meestal op onrechtvaardige wijze schandelijk worden uitgelachen en bespot. Aangezien spr. de laatste jaren hierover een grondige studie gemaakt heeft en met de meest betrouwbare ooggetuigen voortdurend in verbinding staat en zelf absoluut overtuigd is van het bestaan van het dier in kwestie, schroomt hij zich niet hierover openlijk te spreken. Door het voorkomen van een zoogenaamd monster in Loch Ness, is de zeeslang-kwestie der laatste jaren bijzonder actueel geworden. Het dier, ja zelfs 2, worden voortdurend waargenomen, en toch doen de zoölogen in Groot Britannië niet de minste moeite meer om er achter te komen welk merkwaardig dier hun binnen-wateren is komen bewonen en hun fauna verrijkt heeft. Een openlijk onderzoek mocht immers mislukken en tot niets leiden, en wat dan; ja dan zouden ze immers weer uitgelachen worden, dat ze aan zulke sprookjes geloofd hadden. Een stil onderzoek heeft plaats gehad. Het 40 km lange meer werd grondig doorkruist met een motorboot. De bewuste monsters, verschrikt door het verontrustend geluid van dit vaartuig, hielden zich goed schuil en vertoonden zich nooit gedurende dit onderzoek. Het resultaat was, dat de monsters niet bestonden, maar gelukkig verbood de regering met strenge hand, dat men de niet bestaande monsters dood zou schieten. En aan dit verbod wordt ook gelukkig streng de hand gehouden; want de gedoode dieren zouden zinken in het 300 m diepe meer en voorgoed voor de wetenschap verloren gaan. Men pleegt thans te zeggen, dat de hotels en café's het publiek wijs maken, dat het meer monsters herbergt, om publiek te lokken. Het feit is echter omgekeerd. Hun aanwezigheid trekt het publiek en daarvan profiteren de hotels en het is dan ook zeer begrijpelijk, dat deze op hun beurt daarvoor reclame maken. Dit gelukt ook, want duizenden en duizenden komen, vooral op Zondagen, in de hoop de dieren te zien, hetgeen bij goed weer ook af en toe gelukt. Daar de bewuste dieren erg schuw zijn, vertoonen zij zich meestal als er zeer weinig toeschouwers zijn, en 's nachts of 's morgens vroeg bij zonsopgang, als de oevers onbevolkt zijn, komen zij af en toe op land, vermoedelijk om voedsel te zoeken, aangezien het meer zeer arm is aan visch. Reeds c.a. 12 maal is een dezer dieren op 't land gezien. Zij, die zich er voor interesseeren worden aangeraden te lezen: „The Loch Ness Animal” door Dr. A. C. Oudemans, verkrijgbaar à f 0.60 bij de N.V. Brill te Leiden; en verder het No. van „The Illustrated London News” van 11-11-'33 met vele illustraties van het dier, waargenomen in het meer. Aan te bevelen is ook: „The Great See Serpent” door Dr. A. C. Oudemans. Ook Commander Gould schreef een interessant werk over „Seeserpents”, en zoo juist is nog een

werk van hem verschenen, speciaal over het Loch Ness dier. In eerstgenoemd boekje van Dr. Oudemans staat een teekening van M. Grant, die aan 't meer zelf woont, en die het dier op 't land gezien heeft. Van dezen heer krijgt spr. geregeld berichten over het waarnemen van het dier.

Aangezien het dier, of althans één er van, reeds ruim 1½ jaar in het meer kruist, zijn reeds honderden menschen ooggetuigen geworden van hun aanwezigheid. Het gaat toch werkelijk niet aan om ijskoud al deze menschen, w.o. vele ernstige, betrouwbare lieden, over één kam te scheren en te beweren, dat al hunne gelijkkluidende waarnemingen absoluut fantastisch zijn, omdat zij geen zoölogen zijn. En nog sterker, er wordt eenvoudig beweerd: „Wat wij niet kennen, dat bestaat niet!” Toen Dr. Wilson uit Londen een merkwaardige foto maakte van het dier, dat hoog zijn hals uit het meer stak, stonden vele zoölogen eerst versteld en lieten hun theorie over een zeehond varen. Nieuwe theoriën werden verkondigd. Het dier zou n.l. een „orca” zijn, de rugvin uit het water stekend. Dat die orca in dat geval achteruit moest zwemmen, werd liever niet ter sprake gebracht, hoewel Dr. W. vasthield, dat het dier met zijn kop vooruit zwom. Andere deskundigen hielden het voor een haai. (M.a.w. zou een haai (basking shark) 1½ jaar lang in zoet water kunnen leven ??) Ook werd het voor een vogel gehouden (duiker) met 3 m lange hals!

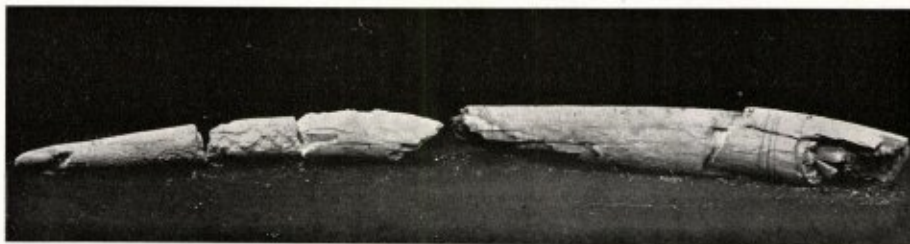
Wat is het dier dan? In Engeland zijn er reeds eenige boekjes over verschenen en zelfs heeft de Britsche Radio lezingen er over gehouden.

Volgens deze gegevens zou het een reuze salamander zijn, of een overblijfsel uit het Secundaire tijdperk, een Plesiosaurus of iets dergelijks. Dat zijn allemaal theoriën, die met de werkelijkheid tegenstrijdig zijn. Het boekje: „The Loch Ness Animal” zal U daarover grondig inlichten. Het dier is behaard, heeft een snor en 4 pooten als zeeleeuwen, doch een lange staart en lange hals. Het is de echte zeeslang, sedert eeuwen bekend, de Leviathan (= kronkelende zeeslang) in den Bijbel (Job. 40 en 41). Maar deze zeeslang is geen reptiel, het is een zoogdier, behoorende tot de Pinnipedia; het ♂ heeft manen als een paard, zooals sommige bekende Pinnipedia ♂♂ hebben.

Hij zwemt met verticale undulaties gelijk een zeehond. (Een reptiel zwemt met horizontale undulaties). Het boek: „The Great See Serpent” zal U volledig over dit dier inlichten, en tot in de fijnste bijzonderheden kunt U alles te weten komen van de: „Megophias megophias Oud.”, die reeds meerdere honderden malen gesignaleerd is, doch tot op heden nog nooit gevangen.

Is dit niet het geval met meerdere zeedieren, of is de zee zoo goed onderzocht, dat haar geheele fauna bekend is! Ik geloof, dat wij dit nog lang niet bereikt hebben.

Naar aanleiding van deze met veel aandacht gevolgde uiteenzettingen van den heer Bentinck, ontspoon zich een geanimeerde discussie, waaraan deelnamen de heeren J. Schulte, M. Kemp en Bentinck.



De heer J. Beckers doet de volgende mededeelingen :

De heer Vroemen, hoofd der school te Beek, vertelde mij, dat hij een paar bijenwollen toegezonden kreeg uit Spaubeek. Hij is toen zelf gaan kijken en graven en vond onder een hoop gemalen basalt, op het terrein van den heer Huismans, fabriek van cementen buizen etc., verschillende bijenwollen en verzamelde bijen. Deze hoop basalt lag daar hoogstens een veertien dagen.

Vervolgens deelt spr. 't volgende mede :

Dezer dagen ben ik in bezit gekomen van een stootand van een voorwereldlijken olifant. Hij werd gevonden in een grintgroeve aan de Henne-mettenstraat te Gronsveld. Deze grintgroeve ligt in de helling van het middenplateau naar de Maasvallei.

Onder een 1.50 m dikke laag lössoied, op het scheidingsvlak van lössoied en grint lag de tand in min of meer verticalen stand. De determinatie van de fossiele stootanden is in tegenstelling met de kiezen zeer dubieus. Slechts bij gave exemplaren is dat misschien mogelijk. Het vinden van molares of beenderen in de nabijheid kan slechts zekerheid geven. Waar het echter bekend is dat het skelet van *Elephas primigenius* veel resistent is en derhalve meer weerstand biedt aan verweering dan *Elephas meridionalis* en antiquus — *Trogontherii* — en bovendien alle in Zuid-Limburg gevonden fragmenten van stootanden afkomstig zijn van Mammouth, kan men deze ook gevoegelijk tot het geslacht *Elephas primigenius* Blumenbach brengen. De ligging in het jonge Pleistoceen, in het lössoied op de grens van het grint is hier ook niet mee in strijd.

Prof. Rutten geeft in zijn dissertatie „Die diluvialen Säugetiere der Niederlande“ de volgende vindplaatsen van Stootanden van Mammouth voor Zuid-Limburg op: De St. Pietersberg, het plateau van Caberg, Smeermaas en Fort Willem.

De hier besprokene uit Gronsveld, bestaat uit vier stukken, in het midden ontbreekt een fragment naar schatting ter lengte van ongeveer 20 cm. De vier stukken hebben een lengte van 1500 mm, zoodat de geheele tand ongeveer 1700 mm lang moet geweest zijn. Aan de basis heeft hij een omvang van 410 mm, terwijl de punt 70 mm dik is. Het is een der grootste onder de bekende exemplaren. De geïsoleerde ligging, er werd geen enkel fossiel in de nabijheid gezien, bewijst weer eens te meer, dat deze ligging secundair moet zijn en dat de resten van den ijsolifant waarschijnlijk door watertransport tot ons gekomen zijn. (Zie fig.)

De Voorzitter merkt op, dat er dit jaar ook een

grootte invasie van den bijenwolf plaats vond te Maastricht, nabij de goederenloods van 't Staatspoor. De iemkers in die buurt klagen steen en been over 't grootte verlies van bijen en meenen, dat de roover hier terecht is gekomen met kolen-gruis onzer mijnen. De bijenwollen nestelen zelfs tusschen 't plaveisel van de loods.

Men heeft verleden week getracht ze onschadelijk te maken door de woonplaatsen te besproeien met teer. Of 't iets geholpen heeft, kan spreker niet zeggen.

De Voorzitter vertoont verder een *Sesia ichneu-moniformis* F. Deze zeldzame vlinder, hij werd voorzoover bekend nog maar tweemaal in Nederland, en wel in Zuid-Limburg gevonden, werd door Pater Scholte S.J. den 19 Juli l.l. buitgemaakt te Schin-op-Geul en welwillend aan ons Museum afgestaan.

Dan laat hij kijken 't zoo kunstig vervaardigde nest van een z.g. „pillewesp“, *Eumenes coarctata* L. Dit wespje is bij ons heelemaal geen zeldzaamheid, vooral tusschen heidekruid zijn de nestjes veelvuldig te vinden.

De heer Fr. Sonnevile laat ten slotte zien een levende slak (Helixsoort) met bananen van uit Guatemala terecht gekomen in Maastricht; verder een spoolworm, gevonden in het lichaam van een boschuil; een opgezette waterrat, opvallend door haar buitengewoon zwarte kleur; dit exemplaar was afkomstig uit Beek; een groote hazelmuis uit de buurt van Maastricht en een jonge koekoek uit Nuth.

Op een vraag van den heer Bentinck of de kleine meerval nog voorkomt in de Maas, meent de Voorzitter bevestigend te kunnen antwoorden.

HELLEBORUS VIRIDIS L.

door

A. De Wever.

Groene Nieswortel vindt men 't eerst vermeld door Dumoulin (1868) „le long d'un ruisseau entre Galoppe et Fauquemont“. Hier is ze later niet meer teruggevonden.

Förster (1878) gaf ze aan bij „Fleggendahl“ (Fleinter); hiermee is bedoeld Vlengendal (Vlengender) bij Bochholz op Nederlandsch gebied. Tot 1926 groeide ze hier nog in zeer grootte hoeveelheid in de Oude Gracht. Door nivelleering der

krijthellingen is er thans zoo goed als niets meer van overgebleven.

In 1914 werden er verschillende struiken van aangetroffen in 't bosch tusschen Bissen en Mechelen, waar ze tot nu heeft standgehouden.

In 1916 vond H. Stessen eenige planten in 't bosch „de Bekken” bij Krapoel (Gulpen).

In 1927 zag Majoor Rijk een paar exemplaren in 't bosch bij Gronsveld.

Al deze vindplaatsen liggen in 't krijtdistrikt en overal vindt men dezelfde begeleidsters als in 't buitenland in haar natuurlijk verspreidingsgebied.

Toch is 't zeer waarschijnlijk een soort, die bij ons alleen uit kultuur ontvlucht is. Met zekerheid is 't oorspronkelijk gebied van planten, die sinds onheuglijke tijden als geneesmiddel gekweekt werden (zooals b.v. ook Mispel, *Aristolochia clematitis*, enz.) of van soorten, die met zaden van kultuurplanten werden meegevoerd (zooals b.v. *Muscari comosum*), thans niet meer te bepalen.

Dat ze bij ons op de kalkgronden voorkomt, is wel te verklaren, doordat ze dezen bodem boven andere voor haar ontwikkeling noodig heeft, al werd ze in 't lössöiedistrikt evenveel gekweekt.

Te Vlengendal, waar ze in zoo'n groote menigte groeide, kan men haar hoogstens als plaatselijk ingeburgerd opvatten.

Waar ze in 't bosch, ver van woningen en tuinen wordt aangetroffen, liggen er vlak naast de bosschen overal akkers, waarin zaden met mest en tuinafval konden verzeild raken, die dan niet in 't bouwland zelf, maar eerder in 't bosch zich verder konden ontwikkelen.

Op alle groeiplaatsen is de grond 't heele jaar iets vochtig, beschaduwde en vrij warm. Toch kan ze wel ook veel droogte verdragen. Ursprung (in Schröter's *Pflanzenleben der Alpen* 1926) heeft proefondervindelijk aangetoond, dat *Helleborus*soorten bij vermindering van de wateropneming door de wortels bij bevroren grond, de osmotische druk in 't bloemdek 's winters tot 50 atm., tegen 10 in Mei, kunnen opvoeren, 't geen ook 't geval is bij sommige woestijnplanten, die morphologisch-anatomisch niet xeromorf gebouwd zijn.

Ze werd hier vroeger in iedere gemeente in veel landbouwerstuinen als geneesmiddel bij veeziekten gekweekt, meestal op een afgelegen hoekje. Men vindt ze thans maar heel weinig meer, maar wel soms struiken, die volgens den eigenaar 60—80 jaar oud zijn.

Als sierplant wordt ze zelden geteeld, ofschoon ze dit wegens haar vroege bloemen wel verdient.

In M. Limb. daartegen alleen als sierplant (R. Geurts, Echt).

In N. Limburg zag haar Joh. Janssen (Malden) alleen als geneesplant, en Dr. Garjeanne vond slechts 'n enkele maal bij Venlo 'n zaailing van 'n plant, uit 't Rijnland meegebracht.

In N. Nederland geeft Vuijck (in *Prod. Fl. Bat.*), die haar ook als waarschijnlijk alleen uit kultuur verwilderd opvat, heel wat groeiplaatsen, bijna in ieder provincie.

In Duitschland houdt Hegi (Band III-1912) haar inheemsch in Baden, de Paltz en de

Rijnprovincie, in N. Duitschland alleen verwilderd.

In Höppner-Preuss' *Flora des Westfäl. Rheinl. Industriegebietes* 1926 leest men: „In den Kalk- und Mergelgebieten Westfalens und bei Gladbach und weiter nördl. sicher urwuchsig. Wenn auch einige Vorkommen auf alte Kultur hinweisen, so ist es doch auch dann noch wahrscheinlich, dass die Pflanzen ursprünglichen Standorten entstammen. Noch heute wird die Grüne Nieswurz aus Wäldern geholt und in Gärten verpflanzt.” Ze geven voor Westfalen 7, voor de Rijnprov. niet minder dan 24 groeiplaatsen.

Förster (1878) vermeldde haar reeds bij Vetchau en Würselen.

In 1914 trof de Heer Eijk, Hoofdonderwijzer te Heerlen, haar in groote hoeveelheid aan langs de Worm tusschen Palembang en Rimborg. Hier kan de verspreiding zoowel door wortelstokken als door zaad hebben plaats gevonden door het water.

In België houden De Wildeman en Durand (*Prod. d. l. Flore Belge* III) haar inheemsch in Jura-, Ardennen- en Kalkdistrikten. In dit laatste distrikt komt ze in de prov. Luik tot bij Teuven, Altenbroek en 's Gravenvoeren voor, maar niet in de prov. Limburg. In 't leemdistrikt niet in de prov. Luik, maar wel op 2 plaatsen in de prov. Limburg en op veel plaatsen in Brabant.

In 't Kempen-, Maritiem- en Polderdistrikt niet oorspronkelijk, alleen op enkele plaatsen aangevoerd.

In de alleroudste kruidboeken, plantlijsten en herbaria vindt men geen nauwkeurige gegevens over 't al of niet inheemsch zijn van 'n bepaalde soort in een landstreek, of wel zeer onwaarschijnlijke. Waar b.v. *Dodonaeus* in de eerste edities vermeldt, dat *Helleborus foetidus* en *Helleborus viridis* in heel Duitschland en Nederland veel meer voorkomt dan *Helleb. niger*, kan dit hoogstens alleen op gekweekte planten betrekking hebben. In de latere uitgaven schreef van Ravelingen in 't bijvoegsel achter ieder plant in *Dodonaeus*, dat *Hell. viridis* in sommige bosschen van Brabant groeide.

Alleen uit fossiele resten zouden we met meer zekerheid 't natuurlijk verspreidingsgebied kunnen opmaken.

Alles wat ik hier en in aangrenzend buitenslandsch gebied van *Helleborus viridis* zag, behoort tot de var. *occidentalis* (Richter) Gremlé, die vermoedelijk identisch is met *Helleborus viridis* var. *Smithiana* A. Br. en *Helleborus Pyrenaicus* van Zahlbrückner.

De korte, dikke, zwarte wortelstok zendt zeer veel en lange bruine zijwortels naar beneden uit.

In Jan. of Febr. komen de stengels, die straks de bloemen moeten dragen, als dikke, lichtgroene, stompe knoppen voor den dag, waarbij de stengelbladen de bloemknoppen nog omsloten houden tot in milder dagen.

Later boren zich de wortelbladen, die ook reeds van 't najaar af netjes opgevouwen in den grond zaten, als 'n spitse bruinroode kegel naar buiten.

Ofschoon deze wortelbladen 'n stevige, bijna lederachtige textuur krijgen gedurende den zomer,

blijven ze 's winters toch niet groen, zooals bij *H. foetidus*, maar ze blijven wel den heelen winter verdroogd aan de plant zitten, en werken aldus nog iets beschuttend voor de jonge knoppen.

De vrij groote bloemen bestaan uit 5 groene kelkbladen. De eigenlijke kroonbladen zijn in een krans van 5—6 kokervormige eveneens groene honigbakjes veranderd. Men vindt soms nog overgangen hiervan naar echte kroonbladen. Ze omsluiten 't groene vruchtbeginsel en de groene helmraden met witte helmknoppen (Hegi teekent deze geel).

De bloemen zijn proterogynisch en worden door vroege bijen, vliegen en vlinders bezocht. Doordat gedurende den bloei de helmraden zich strekken, worden de nektariën beter voor insecten toegankelijk.

Als er nog geen insecten vliegen, kan ook wel zelfbestuiving plaats hebben, daar de stempels lang open blijven. Daarom ontwikkelen zich ook in kultuur veel zaden, die echter langzaam kiemen.

De heele plant is vergiftig. De versche wortel kan op de huid blaren en bij inwendig gebruik de dood veroorzaken.

Door den scherpen smaak en narkotischen geur laat 't vee de plant onaangeroerd.

't Schijnt dat reeds Hippocrates de wortel als vergift en als geneesmiddel bekend was, tenminste die van *H. niger*. Ook Actuarius maakte 'n voorzichtig gebruik van 'n aftreksel van de nevenwortels bij inwendige ziekten en Galenus van 't poeder van de wortels bij wonden en huidziekten.

Er werd echter ook 'n heel andere plant, n.l. *Veratrum album* voor dit doel gebruikt onder den naam van *H. albus*, waarvan 't werkzaam bestanddeel, veratrine, ook nu nog wordt aangewend.

't Gebruik van den wortel als geneesmiddel voor 't vee dateert ook reeds van Plinius en Columella.

Bij vlekkuur werd bij 't varken in 't oor, bij longontsteking bij 'n koe op 'n andere plaats, een stukje wortel onder de huid gebracht en een touwtje eraan bevestigd. 't Geeft 'n hevige ontsteking met plaatselijk afsterven van 't weefsel, waardoor na genezing 'n gat overblijft. 't Moet 3—5 uur blijven zitten. Het touw dient om de wortel na de zwellings beter te kunnen verwijderen. Bleef ontsteking uit, dan beschouwde men 't dier als verloren. In N. Nederland en Vlaanderen heet deze methode „wrangen”, vanwaar de naam Wrangwortel (of ook wel Cropcruijt). In Z. Limburg heet de plant Vuurwortel (soms Vetwortel bij verwisseling met *Symphytum*); in den Zuidoosthoek ook wel „Hoensjek” of „Hünjshwortel”. Deze naam is af te leiden van hinsch, waarmee in sommige streken van Duitschland een besmettelijke veeziekte wordt aangeduid, waarvoor ook *Solanum dulcamara* als Hünschkraut gebruikt wordt.

Helleborus foetidus L., die in Prod. Flor. Bat. I 1901 alleen bij Steenderen, 1878, als vluchteling geboekt staat, wordt door Förster (1878) bij Orsbach dicht bij de Ned. grens ten noorden van Lemiers vermeld. In 't Zuidelijk Rijngebied houdt

men haar voor inheemsch evenals in België in de Jura-, Ardennen- en Kalkdistrikten, waar ze bij Altenbroek dicht bij de Ned. grens ten zuiden van Noorbeek, gevonden werd.

In kultuur is ze bij ons alleen op 'n zeer beschutte plek in stand te houden. Daar ze reeds in Februari bloeit hebben de bloemen veel van sterke vorst te lijden, vooral als deze met wind gepaard gaat, tenzij ze door sneeuw gedekt wordt. Er mag ook geen water op de wortels blijven staan, daar ze dan bij dooi geheel kan afsterven, vooral zaailingen en jonge planten. In 't wild, waar ze in warmer streken en op beboschte hellingen groeit, is daar weinig gevaar voor.

NEUE MEGASELIA-ARTEN AUS DER FUNGIVORA- UND FUSCA-GRUPPE

NEBST EINER NEUBESCHREIBUNG VON M. FUSCA WOOD NACH DEN TYPEN

Mit 5 Abbildungen

von

H. SCHMITZ S.J.

(Schluss).

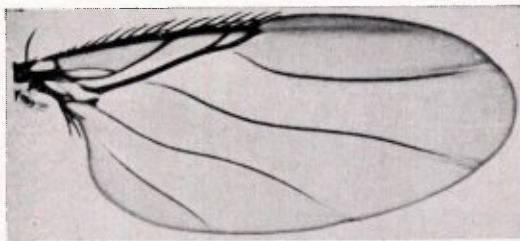
6. *Megaselia fuscoides* n. sp. ♂.

Eine tiefschwarze, der *Megaselia fusca* Wood nahestehende Art, aber mit borstlich behaartem Hypopyg und kürzer bewimpelter Randader.

Männchen. — Stirn bedeutend breiter als lang, vielleicht 9:5 oder wenigstens annähernd von dieser Breite, mit deutlichem Reflex, schwarz, Feinbehaarung unauffällig. Senkborsten wenig ungleich, die obern etwas näher beisammen als die Präzellaren, die untern noch näher beisammen. Antialen der vordern Lateralen stark genähert, in einer Linie mit ihnen. Backen und Wangen mit zusammen etwa sieben Börstchen. Drittes Fühlerglied von normaler Grösse, schwarz, Arista kurz pubeszent. Taster schwarz, mehr als zweimal länger als breit, mit normalen Borsten.

Thorax schwarz, mit kräftigem Reflex, schwärzlich pubeszent, mit dunkeln, nackten Pleuren und zweiborstigem Schildchen.

Abdomen schwarz, matt, der zweite Ring nicht länger als der dritte, die übrigen etwas kürzer und untereinander etwa gleichlang. Die Behaarung ist an den umgeschlagenen Seitenteilen besonders der hintern Segmente etwas verlängert, jedoch auf der Mitte der vordern unscheinbar, selbst in der Hinterrandreihe. Am sechsten Segment werden die Haare der umgeschlagenen Seitenteile borstlich und recht lang; am Hinterrande (ausser oben in der Mitte) und seitlich erreichen sie die Länge des sechsten Tergits. Hypopyg kaum schmaler aber etwas kürzer als das 6. Segment, schwarz, matt; der Oberteil trägt jederseits etwa 12 tiefschwarze, anliegende nahezu borstliche Haare, also ganz im Gegensatze zu der feinen dichten Behaarung von *fuscata*. Analsegment kurz dreieckig vorragend, schwärzlich, Endhaare kurz. Ventralplatte kurz; wie es scheint breiter als lang, hinten bogig abgerundet.

Fig. 4. *Megaselia fuscoidea* n. sp.

Beine samt den Vorderhüften schwarz. Hinterschenkel relativ ein wenig breiter als bei *fusca*, auf der proximalen Hälfte der Unterseite mit einer nicht ganz bis zur Mitte reichenden Reihe von etwa 8 glänzend schwarzen Härchen. Diese nehmen distal an Länge etwas zu, sind etwas gebogen und schräg distalwärts geneigt. Dorsalzeile der Hinter Tibie erst von der Mitte an oder nur wenig oberhalb der Mitte nach der anterodorsalen Seite hin abbiegend; posterodorsale Wimperreihe fein und dicht, im ganzen (die obersten mitgerechnet) mit etwa 20—22 Wimpern.

Flügel weniger getrübt als bei *fusca*, mit sehr ähnlichem Geäder; vergl. Fig. 4. Randader nicht ganz bis zur Flügelmittle reichend (0,48); das Verhältnis ihrer Abschnitte wie $10:5\frac{1}{4}:3$, also 1 deutlich länger als $2+3$ und praktisch doppelt so lang wie 2. Costalwimpern mässig lang (0,16 mm). Gabel spitz.

Schwinger schwarz.

Körperlänge 2 mm.

Weibchen unbekannt.

Nach einem Exemplar beschrieben, von Kajana, Finnland, Hellén leg. Holotype in Museum Helsingfors.

7. *Megaselia* (s. str.) *furcatipennis* n. sp. ♂ ♀.

Tiefschwarze Art mit schwarzen Palpen und Schwingern. Verhältnis der ersten beiden Abschnitte der Randader wie bei *fusca*, aber Gabelzelle der dritten Längsader gross.

Männchen. — Stirn breiter als lang (etwa $5:3$ oder etwas schmäler), schwarz, ohne Glanz, mit sparsamer, deutlicher Feinbehaarung. Senkborsten etwas ungleich, die obern merklich näher beisammen als die Präozellaren, die untern um ein Drittel oder Viertel kürzer und schwächer. Antialen näher bei der vordern Lateralen als bei der obern Senkborste, etwa in gleicher Linie mit ersterer. Drittes Fühlrglied schwarz, von gut normaler Grösse, Arista bei $70\times$ deutlich pubeszent. Taster schwarz, von derselben Form und Grösse wie bei *fusca* Wood, normal beborstet. Rüssel mit breiten Saugflächen.

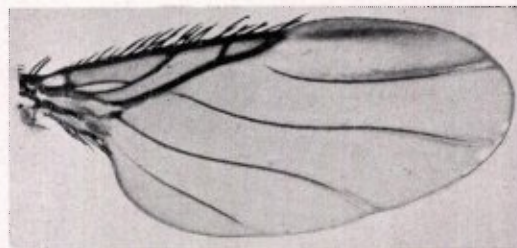
Thorax mit geringem Reflex, schwarz, auch die Pleuren dunkel, Mesopleuren nackt. Schildchen mit zwei Borsten.

Abdomen nach hinten verschmälert, schwarz, matt, etwas grau. Bauch dunkel. Behaarung etwas spärlich, an den Tergithinterrändern (besonders seitlich) deutlich absteht, am Hinterrand des sechsten Segments etwas länger. Hypopyg etwas kürzer als der sechste Ring, knopfförmig, schwarz,

in gewisser Richtung ziemlich stark grau scheinend, zerstreut und fein behaart. Ventralplatte ziemlich breit, gegen Ende gedreht, von dunkler Färbung. Analtubus sehr kurz, nicht vorstehend, dunkelbraun.

Beine recht dunkel, grossenteils braun bis schwarzbraun, die Kniee und Schienen der p_1 am hellsten. Vordertarsen ziemlich schlank, alle Glieder länger als breit. Ventralbasis der f_3 mit einer Reihe sehr feiner und ziemlich kurzer, unauffälliger Härchen. Posterodorsalwimpern der t_3 gegen 20, ähnlich wie bei *fusca* Wood.

Flügel wie abgebildet (Fig. 5), mit etwas bräunlich tingierter Membran. Randader 0,5, von der Wurzelquerader an mit zuerst ein paar kürzern, dann etwa 16 langen Wimpern (untere Reihe); Abschnittsverhältnis $9:5:5$, also 1 nicht ganz doppelt, aber doch mehr als anderthalbmal so lang wie 2. Gabel recht lang, der Vorderast jedoch nur mässig steil, m_1 weit hinter der Gabelung entspringend, am Anfang obliteriert, im ganzen sanft gebogen.

Fig. 5. *Megaselia furcatipennis* n. sp. ♂.

Halteren schwarz.

Körperlänge 1,9 mm.

Weibchen dem ♂ ganz gleich.

Diese sehr charakteristische Art scheint sehr selten zu sein und ist mir bisher nur aus Holländisch-Limburg bekannt. Ihre Flugzeit ist vielleicht auf die erste Hälfte des Monats Mai beschränkt. Das ♂ beschrieb ich nach 1 Exemplar meiner Sammlung, das ich am 6. V. 1916 bei Geulle fing. Achtzehn Jahre später flog mir auch ein ♀ ins Netz, Valkenburg 13. V. 1934.

8. *Megaselia* (s. str.) *petraea* n. sp. ♀.

Aehnlich *M. fusca* Wood, aber grösser, vielleicht nur im Gebirge heimisch. Männchen unbekannt.

Weibchen. — Stirn bedeutend breiter als lang (etwa $3:2$), schwarz, matt, Fusspunkt der Postikalborsten rotbraun, Feinbehaarung spärlich (nur etwa 15 Härchen jederseits). Senkborsten ungleich, die obern fast doppelt so nahe beisammen wie die Präozellaren, die untern ziemlich genau unterhalb der obern und ein wenig schwächer. Abstand von der obern Senkborste bis zur Antialen anderthalb mal grösser als von dieser bis zur vordern Lateralen, deren Niveau wenig verschieden ist. Mittlere Querreihe schwach nach vorn konvex. An den Backen ausser der untern Postocularborste zwei längere und, nach den Wangen zu, mehrere kürzere Borsten, Drittes Fühlrglied

schwarz, von normaler Grösse, Arista deutlich pubeszent. Taster relativ etwas grösser als bei den verwandten Arten, braun, normal beborstet. Rüssel schmal und nicht lang.

Thorax schwarz, Postalarcallus und Schultern mehr braun. Schildchen zweiborstig. Behaarung der Propleuren wie bei *fusca* Wood, Mesopleuren nackt.

Abdomen schwarz, matt, mit Anflug von Grau; das 3. Tergit unbedeutend kürzer als das 2. und vierte. Behaarung vom 4. Tergit an etwas reichlicher als bei *fusca*, sodass man einschliesslich der Hinterrandhaare vier (unregelmässige) Haarquerreihen unterscheiden kann. Bauch dunkel.

Beine braun, auch die Vorderhüften dunkel; die Vorderbeine von den Knien an braungelb. Vordertarsen schlank, Hinterschenkel auf dem 1. und 2. Fünftel der Unterseite mit einer Reihe von halbanliegenden, nicht ganz kurzen Haaren. Hinterschienen mit etwa 20 feinen Posterodorsalwimpern, die untersten etwas dichter stehend. Die glatte Längsbahn zwischen diesen Wimpern und der dorsalen Haarzeile beginnt oberhalb der Mitte und wird allmählich breiter.

Flügel etwas gelbgrau getrübt. Randader 0.5, Abschnittsverhältnis 16 : 8 : 5. Wimpern lang, von der Wurzelquerader an ausser einigen kurzen 14-16 lange. Gabel etwas länglich, mässig spitz. Vierte Längsader annähernd wie bei *fusca*.

Schwinger braunschwarz. **Körperlänge** gegen 2.8 mm.

Nach 1 ♀ meiner Sammlung beschrieben, das Oldenberg 27, VII. 1927 bei Bad Villach in Kärnten sammelte. Holotype in meiner Sammlung.

DIE CYPRIDAE UND BAIRDIIDAE DER MAASTRICHTER TUFFKREIDE UND DES KUNRADER KORALLENKALKES VON SÜD-LIMBURG

von J. E. VAN VEEN.

(Fortsetzung).

Bairdia acuticauda nov. spec.

Tafel III, Fig. 1—9.

Von dieser Ostrakode ist viel Material gesammelt worden, Zahlreiche ganze Schalen und einzelne Klappen liegen in verschiedener Grösse vor. Reste von grossen Individuen, wie die abgebildeten, kommen viel weniger vor als von etwas kleineren und schlankeren.

Die Schale ist glatt und, wenn glänzend, fein punktiert, derb, hoch und ziemlich gewölbt. Von der Seite gesehen ist sie ungefähr dreiseitig; die grösste Höhe liegt in der Mitte. Der Dorsalrand ist in der Mitte stark gebogen; der vordere und der hintere Teil sind fast gerade und fallen ungefähr gleich steil ab. Die vordere und die hintere Ecke liegen niedrig; die vordere ist nur undeutlich ausgebildet. Der Vorder- und der Hinterrand

sind kurz und gehen unmerklich in den Ventralrand über. Diese drei Ränder sind gleichmässig gebogen. Von oben und von unten gesehen ist die Schale rhombenförmig; von vorne betrachtet ist sie bei den erwachsenen Individuen fast kreisrund, bei den jüngeren elliptisch.

Von den anderen *Bairdia*-Arten unterscheidet diese Ostrakode sich zumal dadurch, dass der Vorderrand kurz und besonders die rechte Klappe hinten in eine scharfe Spitze ausgebozen ist, wonach sie ihren Namen erhielt.

Reste dieser Ostrakode wurden von uns in allen untersuchten Schichten von Mc und Md gefunden.

Bairdia cretacea nov. spec.

Tafel III, Fig. 10—18.

Von dieser Ostrakode ist auch sehr viel Material anwesend; sowohl ganze Schalen als einzelne Klappen wurden in verschiedener Grösse gefunden.

Die Schale ist glatt und wenn sie glänzend ist sehr fein und dicht punktiert. Ueberdies ist sie ziemlich derb, gestreckt und gewölbt.

Von der Seite betrachtet ist sie ungefähr dreiseitig bis elliptisch. Die grösste Höhe liegt etwas hinter der Mitte. Der Dorsalrand ist in der Mitte stark gebogen, der vordere und der hintere Teil sind fast gerade und fallen ungefähr gleich steil ab. Der Vorder- und der Hinterrand gehen unmerklich in den Ventralrand über, da der kurze Vorderrand langsam nach hinten abfällt und der Hinterrand nach vorne. Sowohl die vordere als die hintere Ecke sind abgerundet und liegen niedrig. Ueber der hinteren Ecke ist der Dorsalrand konkav, zumal bei der rechten Klappe. Von oben und von unten gesehen ist die Schale rhombenförmig. Von vorne betrachtet ist der Umriss der Schale kurz-elliptisch.

Bei beiden Klappen findet sich auf dem Vorder- und dem Hinterrande oft eine Lippe, die keine Zähne trägt.

Charakteristisch für diese *Bairdia*-Art ist, dass die Schale gestreckt, der Vorderrand kurz, der Hinterrand bei der hinteren Ecke sehr steil und der Dorsalrand dort, zumal bei der rechten Klappe, konkav ist.

Reste dieser Ostrakode wurden in allen von uns untersuchten Schichten von Mc und Md gefunden.

Bairdia pseudocretacea nov. spec.

Tafel III, Fig. 19—27.

Diese *Bairdia*-Art ist ziemlich selten.

Wie der Name angibt, gleicht sie der vorigen sehr viel. Der Unterschied liegt zumal darin, dass die Schale von *Bairdia pseudocretacea* plumper ist, dass der Dorsalrand mehr gleichmässig gebogen und dass dieser Rand über der hinteren Ecke bei der linken Klappe nicht und bei der rechten Klappe viel weniger konkav ist.

Diese Ostrakode kommt vor in der dritten Bryozoen-schicht von **Staring** und in Md.

Tafel III.

Bairdia acuticauda nov. spec.
(Vergrößerung 30 ×).

- Fig. 1—5. Ganze Schale aus der dritten Bryozoenschicht von **Staring** im Jekertal von rechts, links, oben, unten und vorne.
Fig. 6—7. Rechte Klappe aus der dritten Bryozoenschicht von **Staring** im Jekertal von aussen und von innen.
Fig. 8—9. Linke Klappe aus der dritten Bryozoenschicht von **Staring** im Jekertal von aussen und von innen.

Bairdia cretacea nov. spec.
(Vergrößerung 30 ×).

- Fig. 10—14. Ganze Schale aus der dritten Bryozoenschicht von **Staring** im Jekertal von rechts, links, oben, unten und vorne.
Fig. 15—16. Rechte Klappe aus der dritten Bryozoenschicht von **Staring** im Jekertal von aussen und von innen.
Fig. 17—18. Linke Klappe aus der dritten Bryozoenschicht von **Staring** im Jekertal von aussen und von innen.

Bairdia pseudocretacea nov. spec.
(Vergrößerung 30 ×).

- Fig. 19—23. Ganze Schale aus der dritten Bryozoenschicht von **Staring** im Jekertal von rechts, links, oben, unten und vorne.
Fig. 24—25. Rechte Klappe aus der dritten Bryozoenschicht von **Staring** im Jekertal von aussen und von innen.
Fig. 26—27. Linke Klappe aus der dritten Bryozoenschicht von **Staring** im Jekertal von aussen und von innen.

Bairdia starringi nov. spec.
Tafel IV, Fig. 1—9.

Bairdia subdeltoidea Bosquet 1854 T. 8 F. 4b,?
d, ? e, ? f, ?

Diese *Bairdia*-Art kommt ziemlich viel vor; sowohl ganze Schalen als einzelne Klappen sind in verschiedener Grösse gefunden worden.

Die Schale ist glatt und wenn sie glänzend ist, fein punktiert. Sie ist derb, kurz und ziemlich stark gewölbt.

Von der Seite gesehen ist sie ungefähr rhombisch. Die grösste Höhe liegt ungefähr in der Mitte. Der Dorsalrand ist in der Mitte stark und ziemlich gleichmässig gebogen, indem der vordere und der hintere Teil fast gerade sind. Der hintere Teil des Dorsalrandes fällt viel steiler ab als der vordere, auch ist er länger. Die vordere Ecke ist undeutlich abgegrenzt und sitzt hoch, die hintere ist breit gerundet und sitzt niedrig. Der Vorderrand ist lang, ziemlich steil und undeutlich vom Ventralrande getrennt. Der fast horizontale Hinterrand geht unmerklich in den Ventralrand über. Bisweilen ist

vorne und hinten eine Lippe an den Klappen anwesend. Von oben und von unten gesehen ist die Schale elliptisch und an den Enden zugespitzt; die grösste Breite findet sich in der Mitte. Von vorne gesehen ist die Schale eiförmig, indem die grösste Breite unter der Mitte liegt.

Besonders charakteristisch für diese *Bairdia*-Art ist, dass die Schale gedrunken, der Vorderrand lang ist und die stumpfe hintere Spitze fast unten sitzt.

Reste dieser Ostrakode wurden von uns im Korallenkalk von Kunrade, in der dritten Bryozoenschicht von **Staring** und in Md gefunden.

Bairdia binkhorsti nov. spec.
Tafel IV, Fig. 10—18.

Diese Ostrakode ist selten; nur wenige ganze Schalen und einzelne Klappen erwachsener Individuen liegen vor.

Die Schale ist glatt und ziemlich derb. Von der Seite gesehen ist sie rhombenförmig-kreisrund; die grösste Höhe liegt ungefähr in der Mitte. Der Dorsalrand ist ziemlich gleichmässig und stark gebogen. Der hintere Teil fällt viel steiler ab als der vordere und ist unten deutlich konkav. Der lange Vorderrand ist steil und undeutlich vom Ventralrande getrennt. Der fast horizontale Hinterrand geht unmerklich in den Ventralrand über. Die vordere Ecke sitzt hoch und die hintere, spitze sehr niedrig. Von oben oder von unten gesehen ist die Schale rhombisch, indem die grösste Breite sich ungefähr in der Mitte befindet. Von vorne betrachtet ist die Schale ungefähr elliptisch, indem die grösste Breite etwas unter der Mitte liegt.

Diese Ostrakode gleicht der vorigen sehr viel, da z.B. der Vorderrand auch sehr lang ist. Sie unterscheidet sich von dieser darin, dass die hintere Ecke viel spitzer und die Schale weniger gewölbt ist.

Reste dieser Ostrakode wurden in der dritten Bryozoenschicht von **Ubags** zu Valkenburg, in der dritten Bryozoenschicht von **Staring** im Jekertal und in Md gefunden.

Bairdia pentagonalis nov. spec.
Tafel IV, Fig. 19—27.

Reste dieser Ostrakode kommen ziemlich viel vor.

Die Schale ist derb und stark gewölbt; die vordere Hälfte ist die kräftigere, die hintere ist nach hinten und unten allmählich in eine Spitze ausgezogen. Die grösste Wölbung liegt auf der vorderen Hälfte. Von der Seite betrachtet ist die Schale deutlich fünfseitig, woher der Name. Die grösste Höhe liegt etwas vor der Mitte. Der Dorsalrand ist winklig gebogen, der hintere Teil besteht aus zwei Teilen und der vordere aus einem. Der nicht sehr lange Vorderrand ist deutlich zu unterscheiden. Der Ventralrand geht allmählich in den Hinterrand über, der fast horizontal läuft. Die vordere Ecke liegt auf halber Höhe, die hintere fast unten. Von oben oder von unten gesehen ist die Schale umgekehrt eiförmig, da die grösste Breite auf der vorderen Hälfte liegt. Die vordere Ansicht ist fast

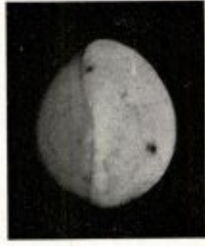
TAFEL III



1



3



5



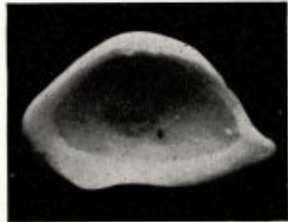
4



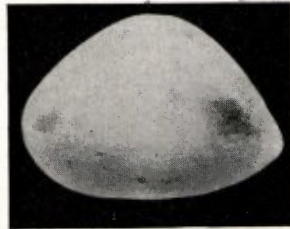
2



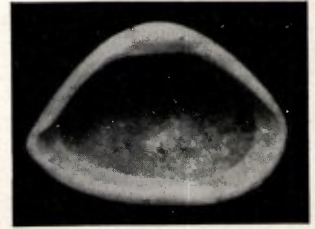
6



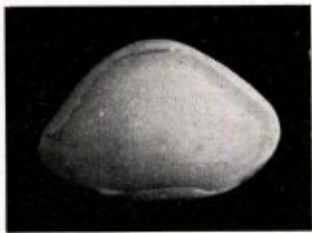
7



8



9



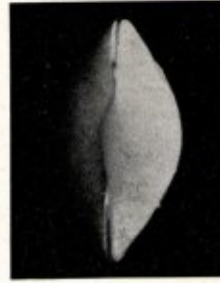
10



12



14



13



11



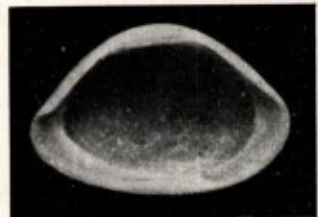
15



16



17



18



19



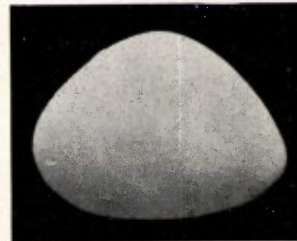
21



23



22



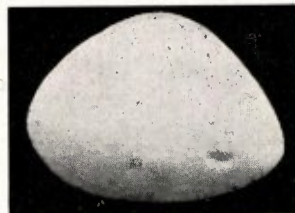
20



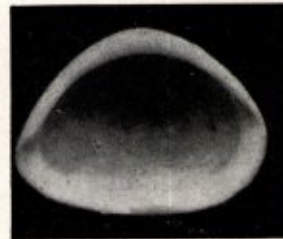
24



25



26

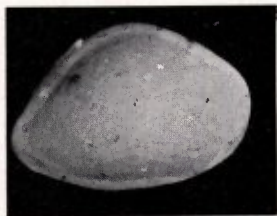


27

blanco bladzijde

blanco bladzijde

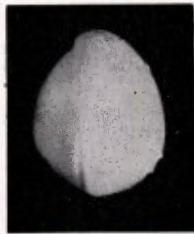
TAFEL IV



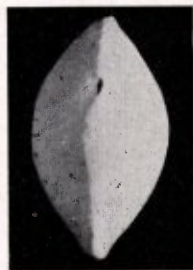
1



3



5



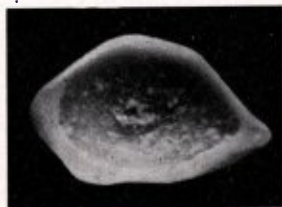
4



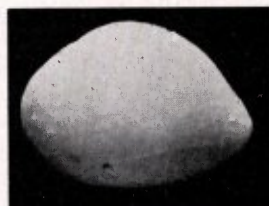
2



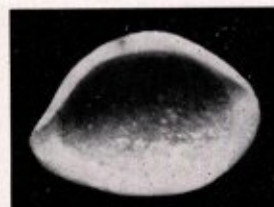
6



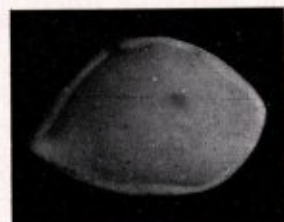
7



8



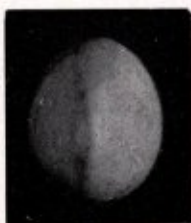
9



10



12



14



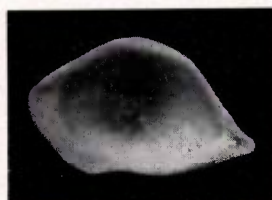
13



11



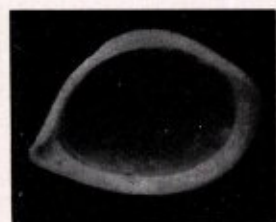
15



16



17



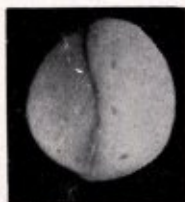
18



19



21



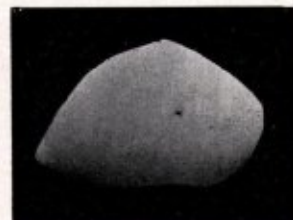
23



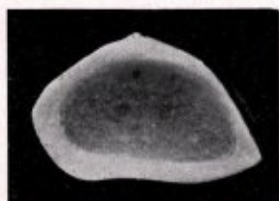
22



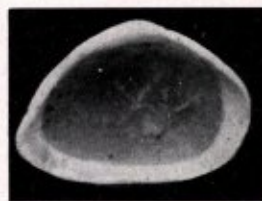
20



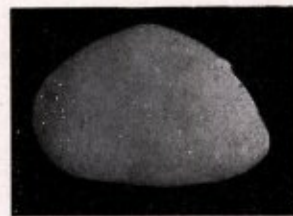
24



25



27



26

kreisförmig; die grösste Breite liegt hier etwas unter der Mitte.

Diese Ostrakode ist leicht daran zu erkennen, dass der Dorsalrand auf der höchsten Stelle eckig und überdies die Schale stark gewölbt ist.

Reste dieser Ostrakode sind anwesend aus dem Korallenkalk von Kunrade, der dritten Bryozoenschicht von *Staring* und Md.

Tafel IV.

Bairdia starringi nov. spec.
(Vergrösserung 30 ×).

Fig. 1—5. Ganze Schale aus der dritten Bryozoenschicht von *Staring* im Jekertal von rechts, links, oben, unten und vorne.

Fig. 6—7. Rechte Klappe aus der dritten Bryozoenschicht von *Staring* im Jekertal von aussen und von innen.

Fig. 8—9. Linke Klappe aus der dritten Bryozoenschicht von *Staring* von aussen und von innen.

Bairdia binkhorsti nov. spec.
(Vergrösserung 30 ×).

Fig. 10—14. Ganze Schale aus der dritten Bryozoenschicht von *Staring* im Jekertal von rechts, links, oben, unten und vorne.

Fig. 15—16. Rechte Klappe aus der dritten Bryozoenschicht von *Staring* im Jekertal von aussen und von innen.

Fig. 17—18. Linke Klappe aus der dritten Bryozoenschicht von *Staring* im Jekertal von aussen und von innen.

Bairdia pentagonalis nov. spec.
(Vergrösserung 30 ×).

Fig. 19—23. Ganze Schale aus der ersten Bryozoenschicht von Md zu Bemelen von rechts, links, oben, unten und vorne.

Fig. 24—25. Rechte Klappe aus der dritten Bryozoenschicht von *Staring* im Jekertal von aussen und von innen.

Fig. 26—27. Linke Klappe aus der ersten Bryozoenschicht von Md zu Bemelen von aussen und von innen.

Bairdia crassitesta nov. spec.
Tafel V, Fig. 1—9.

Von dieser Ostrakode liegen ganze Schalen und einzelne Klappen in ziemlich grosser Anzahl vor; sie gehört zu den selteneren *Bairdia*-Arten.

Die Schale ist glatt und sehr derb, wie der Name angibt; überdies ist sie plump und gedrungen. Von der Seite gesehen ist die Schale sehr hoch, fast kreisrund. Die grösste Höhe liegt in der Mitte und ist zwei Drittel der Länge. Der Dorsalrand ist in der Mitte stark gebogen und fällt nach vorne und nach hinten gerade und gleich steil ab. Die vordere Ecke liegt etwas unter halber Höhe, die hintere ist etwas niedriger; beide sind stumpf. Ueber der hinteren ist der Dorsalrand etwas konkav. Der

Ventralrand ist fast gerade und ist undeutlich von dem Vorder- und dem Hinterrand abgegrenzt. Der lange Vorderrand steigt steiler auf als der Hinterrand. Von oben und von unten gesehen ist die Schale kurz-elliptisch, vorne und hinten etwas ausgezogen, hinten am meisten. Die Breite ist zwei Drittel der Länge. Die grösste Breite liegt ungefähr in der Mitte. Von vorne gesehen ist die Schale fast kreisrund; die Höhe ist ein wenig grösser als die Breite. Die grösste Breite liegt ungefähr in der Mitte.

Bei der rechten Klappe ist die hintere Ecke mehr oder weniger stumpf, bei der abgebildeten ist sie stumpf.

Diese Ostrakode ist leicht dadurch zu erkennen, dass ihre Schale fast kugelförmig ist und die Klappen sehr dickwändig sind.

Die meisten Reste dieser Ostrakode wurden in der zweiten Bryozoenschicht (Md) gefunden. Wahrscheinlich kommt sie auch in der dritten Bryozoenschicht von *Staring* vor, jedenfalls ist sie dort selten. In der ersten Bryozoenschicht (Md) von Bemelen scheinen die Schalen noch mehr kugelförmig zu sein als die abgebildete.

Bairdia supplanata nov. spec.
Tafel V, Fig. 10—18.

Von dieser Ostrakode liegt viel Material vor; sowohl von erwachsenen als von jungen Individuen sind ganze Schalen und einzelne Klappen in grosser Anzahl anwesend.

Die Schalen sind glatt; bisweilen sind sie aber glänzend und dann fein punktiert. Sie sind derb, etwas kugelförmig und unten abgeplattet, weshalb diese Ostrakode ihren Namen erhielt. Die grösste Breite liegt unter der Mitte. Von der Seite gesehen ist der Dorsalrand winklig gebogen. Er besteht aus drei geraden Teilen; der mittlere ist fast horizontal, etwas nach hinten abfallend; der hintere Teil fällt steiler ab als der vordere. Die grösste Höhe liegt etwas vor der Mitte. Die vordere Ecke liegt sehr hoch, weit über halber Höhe; die hintere ist stumpf und liegt unter halber Höhe. Der lange Vorderrand ist steil und deutlich abgegrenzt, der Ventralrand ist konvex und geht unmerklich in den Hinterrand über. Von oben und von unten gesehen ist die Schale sehr kurz-elliptisch, an den Enden zugespitzt. Die grösste Breite liegt in der Mitte. Von vorne gesehen ist die Schale ungefähr dreiseitig, indem die grösste Breite fast unten liegt.

Diese Ostrakode unterscheidet sich sofort von den anderen dadurch, dass die Schale kugelförmig und unten stark abgeplattet ist.

Reste dieser *Bairdia*-Art wurden gefunden in allen von uns untersuchten Schichten von Mc und Md.

Bairdia pulchra nov. spec.
Tafel V, Fig. 19—27.

Von dieser Ostrakode ist wenig Material anwesend, das sowohl aus ganzen Schalen als einzelnen Klappen besteht.

Die Schale ist glatt, bisweilen glänzend und

dann fein punktiert. Weiter ist sie ziemlich zart und von den Seiten abgeplattet. Von der Seite gesehen ist sie fünfseitig-elliptisch, indem sie hinten in eine sehr deutliche Spitze ausgezogen ist. Die grösste Höhe liegt etwas vor der Mitte. Sowohl vorne als hinten ist der Dorsalrand in zwei fast gerade Teile getrennt. Ueber der hinteren Ecke ist der Dorsalrand sehr konkav. Der Ventralrand ist fast gerade und geht vorne in den langen Vorderrand über, sodass die undeutliche Vorderecke hoch sitzt. Der Ventralrand geht hinten unmerklich in den Hinterrand über, der mit dem Dorsalrande eine stark vorspringende Spitze bildet. Von oben und von unten gesehen ist die Schale schmal rhombenförmig. Deutlich ist dann wahrzunehmen, dass die Schale vorne und hinten stark abgeflacht ist. Die grösste Breite befindet sich vor der Mitte. Von vorne gesehen ist die Schale kurz-elliptisch. Die grösste Breite liegt dann in der Mitte.

Von anderen *Bairdia*-Arten unterscheidet diese Ostrakode sich leicht durch ihre elliptische, wenig gewölbte Schale und den in vier Teile getrennten Dorsalrand.

Reste dieser Ostrakode kommen besonders in der dritten Bryozoenschicht von *Staring* und seltener in Md vor.

Tafel V.

Bairdia crassitesta nov. spec.
(Vergrösserung 30 ×).

- Fig. 1—5. Ganze Schale aus der zweiten Bryozoenschicht von Md im Jekertal von rechts, links, oben, unten und vorne.
Fig. 6—7. Rechte Klappe aus der zweiten Bryozoenschicht von Md im Jekertal von aussen und von innen.
Fig. 8—9. Linke Klappe aus der zweiten Bryozoenschicht von Md im Jekertal von aussen und von innen.

Bairdia supplanata nov. spec.
(Vergrösserung 30 ×).

- Fig. 10—14. Ganze Schale aus der dritten Bryozoenschicht von *Staring* im Jekertal von rechts, links, oben, unten und vorne.
Fig. 15—16. Rechte Klappe aus der dritten Bryozoenschicht von *Staring* im Jekertal von aussen und von innen.
Fig. 17—18. Linke Klappe aus der dritten Bryozoenschicht von *Staring* im Jekertal von aussen und von innen.

Bairdia pulchra nov. spec.
(Vergrösserung 30 ×).

- Fig. 19—23. Ganze Schale aus der dritten Bryozoenschicht von *Staring* im Jekertal von rechts, links, oben, unten und vorne.
Fig. 24—25. Rechte Klappe aus der dritten Bryozoenschicht von *Staring* im Jekertal von aussen und von innen.

Fig. 26—27. Linke Klappe aus der dritten Bryozoenschicht von *Staring* im Jekertal von aussen und von innen.

Bairdia cingulata nov. spec.

Tafel VI, Fig. 1—9.

Cythere trigona Bosquet 1847, T. 1, F. 3b.

Von dieser Ostrakode sind ziemlich viele Reste gesammelt worden. Ganze Schalen sind selten, meistens findet man einzelne Klappen.

Die Schale ist glatt, nicht sehr kräftig und nur mässig gewölbt. Von der Seite gesehen ist die Schale fünfseitig. Die grösste Höhe liegt etwas hinter der Mitte. Der Dorsalrand ist in der Mitte stark gebogen; sowohl der vordere als der hintere Teil ist fast gerade, indem der hintere Teil etwas steiler abfällt als der vordere. Der Ventralrand ist gerade; der Vorder- und der Hinterrand sind konvex, ersterer ist der steilere. Der Dorsal- und der Hinterrand sind bei der hinteren Ecke konkav. Die vordere und die hintere Ecke liegen gleich hoch und etwas unter der Mitte. Von oben und von unten gesehen ist die Schale rhombisch, indem sie vorne und hinten stark abgeplattet ist. Die grösste Breite liegt ungefähr in der Mitte. Von vorne gesehen ist die Schale schief eiförmig, indem sie oben einen kleinen Anhang besitzt, da die Schale dort abgeflacht ist. Die grösste Breite liegt hier etwas unter der Mitte.

An der rechten Klappe hat der Vorder- und der Hinterrand an der Aussenseite einen plattenförmigen Anhang, der als eine Lippe zu betrachten ist. Zähnchen haben wir hier aber nicht gefunden.

Die linke Klappe besitzt auf der linken Seite der Schale nicht weit vom Dorsalrande und parallel mit diesem laufend eine flache Furche, sodass sie dort oben von einem Saume begrenzt ist, woher diese Ostrakode ihren Namen bekommen hat. Der auf der rechten Seite der Schale vorkommende Teil der linken Klappe ist hier besonders breit, sodass die rechte Klappe viel niedriger ist als die linke.

Diese Ostrakode gleicht der *Bairdia limburgensis* sehr viel. Sie unterscheidet sich von dieser aber leicht, da sie kleiner ist, die linke Klappe beim Dorsalrande eine Umrandung besitzt und der Schlossrand weit vom Dorsalrande entfernt ist. Die rechten Klappen dieser beiden Arten sind nicht leicht von einander zu unterscheiden. Die von *Bairdia cingulata* sind flacher, niedriger und kürzer.

Bosquet scheint in seiner ersten Publikation über die Ostrakoden der Kreide von Süd-Limburg auf T. 1, F. 3b eine linke Klappe von dieser Ostrakode abgebildet zu haben. Merkwürdigerweise scheint er diese für eine rechte Klappe gehalten zu haben, da sie nicht um eine Längslinie sondern um eine Querlinie 180° gedreht ist.

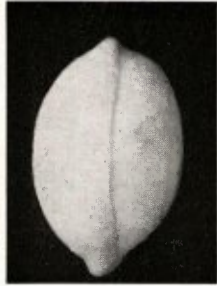
Reste dieser Ostrakode wurden gefunden in der dritten Bryozoenschicht von *Staring* und in Md.

(Fortsetzung folgt).

TAFEL V



1



3



5



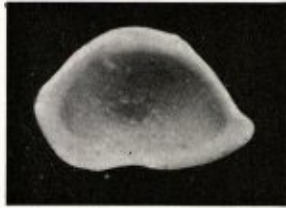
4



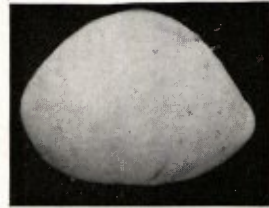
2



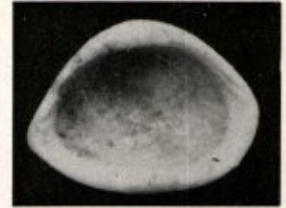
6



7



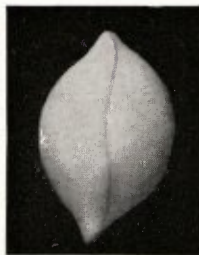
8



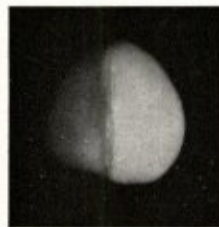
9



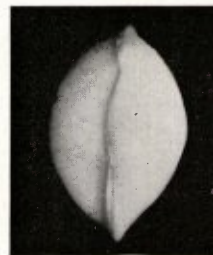
10



12



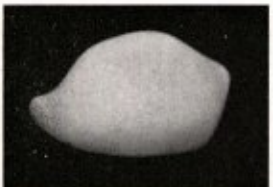
14



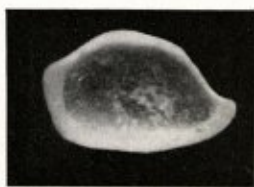
13



11



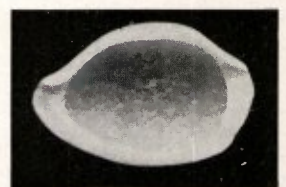
15



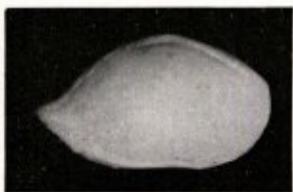
16



17



18



19



21



23



22



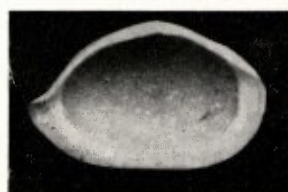
20



24



25



27



26

blanco bladzijde

ABONNEERT U OP:

„DE NEDERMAAS”

LIMBURGSCH GEÏLLUSTREERD MAANDBLAD,

MET TAL VAN MOOIE FOTO'S

Vraagt proefexemplaar:

bij de uitgeefster Drukk. v.h. Cl. Goffin, Nieuwstraat 9.

Prijs per aflevering **fl. 0.40** — per 12 afleveringen franco per post
fl. 4.-- bij vooruitbetaling, (voor Buitenland verhoogd met porto).

Hierlangs afknippen.

BESTELKAART VOOR BOEKWERKEN

Aan Drukkerij v.h. CL. GOFFIN

Nieuwstraat 9,

MAASTRICHT

Ter Drukkerij voorh. Cl. Goffin, Nieuwstraat 9,
is verkrijgbaar:

De Nederlandsche Mieren en haar Gasten

door

P. H. SCHMITZ S. J.

(146 bladzijden, met 56 figuren).

Ingenaaid fl. 1.90, gebonden fl. 2.40 per exemplaar.

Dit mooie boek is, om wille van inhoud en **stijl**, zeer geschikt als **leesboek**
op Hoogere Burgerscholen, Gymnasia en Kweekscholen.

Ondergeteekende wenscht te ontvangen :

.....ex. Avifauna der Nederlandsche Provincie Limburg

* Ingenaaid à Fl. 9.50 per stuk } plus 50 ct. porto
* Gebonden á Fl. 11.— per stuk }

.....ex. Aanvullingen à Fl. 1.50 p. stuk, plus 15 ct. porto.

Adres:

Naam: